

Тема 8. Ресурси ринки: основні види та механізм

ПЛАН

1. Ринки ресурсів та їх особливості.
2. Ринок праці. Заробітна плата.
3. Ринок капіталу. Інвестиції та їх види Процент як ціна капіталу. Кредит. Фондовий ринок.
4. Ринок землі. Земельна рента та її види. Ціна землі. Агробізнес.

1.Ринки ресурсів та їх особливості

Ринки ресурсів – система соціально-економічних відносин між власниками ресурсів (продавцями) та їх покупцями (користувачами) з приводу купівлі-продажу / найму ресурсів суспільного виробництва: праці, капіталу, землі та ін.

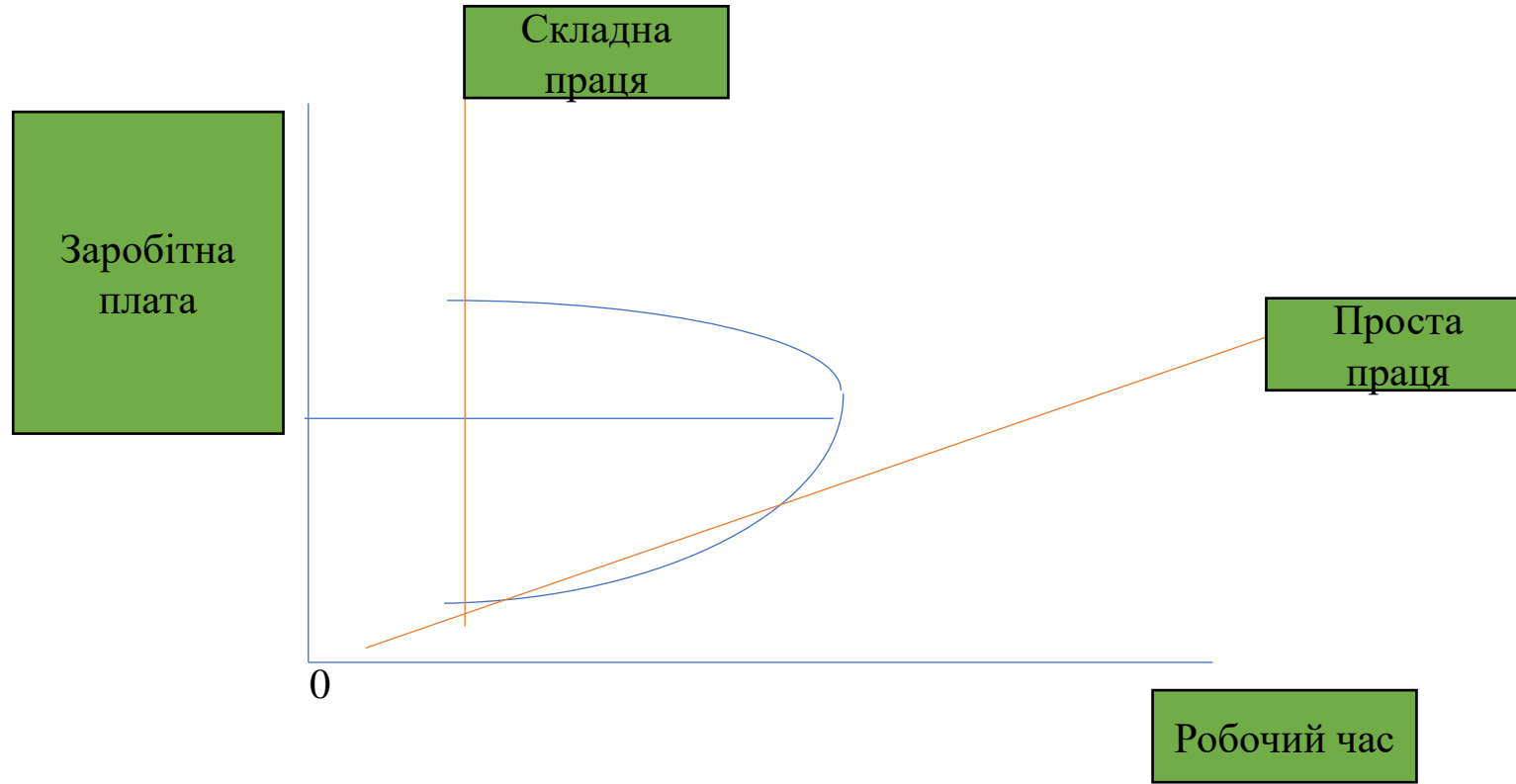
Об'єкти	Ресурси суспільного виробництва
Основні суб'єкти попиту	Фірми. Мета – мінімізація витрат
Основні суб'єкти пропозиції	Домогосподарства. Мета – максимізація доходу
Трансакції	Купівля-продаж ресурсу; найм (оренда) ресурсів
Ціна	Плата власникам ресурсів за їх використання у суспільному виробництві. Трансакція купівлі-продажу ресурсу – капітальна ціна; трансакція найму ресурсу – прокатна ціна
Нецінові чинники попиту на ресурси	Попит на продукцію фірми, тобто попит фірми на ресурси є похідним від попиту на її продукцію; технології та організація виробництва; дохід фірми; граничний дохід – додатковий дохід від використання у виробництві додаткової одиниці ресурсу; попит на інші ресурси – взаємозалежність попиту фірми на різні ресурси; чисельність покупців ресурсу; альтернативні витрати, пов'язані з вибором фірми щодо використання обмеженого доходу на користь певного ресурсу
Нецінові чинники пропозиції ресурсів	Альтернативні витрати власників ресурсів як неотримані вигоди від альтернативного використання ресурсів ,

2. Ринок праці. Заробітна плата

Ринок праці – система соціально-економічних відносин між роботодавцями та найманими працівниками з приводу передавання-залучення ресурсу «праця» для використання у суспільному виробництві

Об'єкт	Ресурс «праця». Особливості: невідокремленість від людини, відмінності професійні, освітні, рівня кваліфікації, трудового досвіду, особисті характеристики та ін.
Основні суб'єкти попиту	Фірми як роботодавці. Мета- мінімізація витрат, залучення працівника необхідного рівня освіти, кваліфікації тощо. Крім того, держава, організації роботодавців
Основні суб'єкти пропозиції	Домогосподарства як наймані працівники. Мета-максимізація доходу, умови праці, кар'єра та ін. Держава як регулятор, організації найманих працівників – профспілки, організації роботодавців (Федерація професійних спілок України, Український союз промисловців і підприємців)
Трансакції	Трудовий найм
Ціна	Заробітна плата
Форми зайнятості	Повна зайнятість, неповна, гнучка, сумісництво, віддалена робота, фріланс та ін.
Нецінові чинники попиту на ресурс «праця»	Попит на продукцію фірми, тобто попит фірми на ресурси є похідним від попиту на її продукцію; технології та організація виробництва; дохід фірми; граничний дохід; попит на інші ресурси – взаємозалежність попиту фірми на різні ресурси; чисельність покупців; альтернативні витрати, пов'язані з вибором фірми щодо використання обмеженого доходу на користь ресурсу «праця»
Нецінові чинники пропозиції	Альтернативні витрати: вільний час власника ресурсу, неотримані доходи від самостійного використання ресурсу у власному господарстві (бізнесі)

Індивідуальна пропозиція ресурсу «праця»

Види ринку праці

Професійні ринки
Національний ринок як
сукупність професійних
ринків

Регіональний
Національний
Світовий

Стандартний
Гнучкий (неповний робочий
день, фріланс, аутсорсинг,
подвійна занятість,
віддалена робота, сезонна
праця)

Зовнішній – рух трудових
ресурсів між фірмами.
Внутрішній – рух трудових
ресурсів у межах фірми

Заробітна плата:

- факторний дохід власника ресурсу «праця»;
- ринкова ціна ресурсу «праця»;
- винагорода, яка сплачується роботодавцем найманому працівнику за певні кількість та якість праці, що встановлена у трудовому договорі

Функції:
відтворювальна,
стимулююча,
регулююча,
соціальна,
оптимізаційна

Основні складові:
винагорода за
працю;
компенсаційна;
заохочувальна;
соціальна складові

Структура:
основна та
додаткова
заробітна
плата

Економічні форми:
номінальна зарплата – грошова сума, що
виплачується працівнику за працю;
реальна зарплата – сума цін товарів, які можливо
оплатити номінальною зарплатою при певному
рівні цін на ринку

Форми оплати праці: погодинна заробітна плата, якщо винагорода за виконану роботу залежить від тривалості відпрацьованого часу; відрядна заробітна плата, якщо винагорода за виконану роботу залежить від кількості виробленої працівником продукції

Системи погодинної заробітної плати:
проста погодинна, погодинно-преміальна

Системи відрядної заробітної плати:
проста відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, акордна

Системи організації оплати праці:

- 1) тарифна система оплати праці, що включає тарифно-кваліфікаційні довідники, тарифні сітки, тарифні ставки;
- 2) колективні безтарифні системи оплати праці, за якими всі працівники поділені на певні категорії; кожній категорії відповідає певний коефіцієнт, згідно якого розподіляється фонд заробітної плати; фонд заробітної плати формується відповідно до результатів господарської діяльності та продуктивності праці;
- 3) індивідуалізовані системи оплати праці, що здійснюється на основі оцінки заслуг працівника.

3. Ринок капіталу. Інвестиції та їх види. Процент як ціна капіталу. Кредит. Фондовий ринок

Ринок капіталу – система соціально-економічних відносин економічних агентів з приводу обігу ресурсу «капітал» у його натурально-речовій та грошовій формах

Об'єкти	«Капітал» як інвестиційний ресурс: натурально-речова форма - засоби виробництва (ринки капітальних благ та послуг капіталу); грошова форма - грошовий капітал, що позичається для інвестування у виробництво – позичковий капітал
Основні суб'єкти попиту	Фірми. Мета- мінімізація витрат на капітал
Основні суб'єкти пропозиції	Власники ресурсу «капітал». Мета-максимізація доходу.
Посередники	Банки та ін. кредитні установи
Трансакції	Купівля-продаж капітальних благ; найм (оренда); позика
Ціна	Трансакція купівлі-продажу ресурсу – капітальна ціна; найму (оренди) – прокатна ціна; позики – відсоток
Нецінові чинники попиту	Попит на продукцію фірми, технології виробництва; дохід фірми; граничний дохід; попит на інші ресурси – взаємозалежність попиту фірми на різні ресурси; фактор часу
Нецінові чинники пропозиції	Альтернативні витрати власників капіталу, фактор часу; кількість продавців, розвиненість банківської системи та ін.
Конкуренція	Досконала і недосконала

Види інвестицій

- 1) *об'єкт інвестування*: фінансові, реальні (виробничі);
- 2) *мета інвестування*: чисті інвестиції - інвестиції з метою збільшення запасу капіталу; інвестиції відновлення - інвестиції у відновлення запасу капіталу (наприклад, у відновлення об'єктів основного капіталу); валові інвестиції як сума чистих інвестицій і інвестицій відновлення;
- 3) *рівень контролю інвестора об'єкта інвестицій*: прямі, непрямі (портфельні);
- 4) *період інвестування*: короткострокові, середньострокові, довгострокові;
- 5) *власність на інвестиційні ресурси*: приватні, державні, іноземні, спільні;
- 6) *джерела інвестування фірми*: внутрішні, зовнішні;
- 7) *ступінь ризику*: ризикові, безризикові;
- 8) *за спрямованістю дій*: початкові (нетто), реінвестиції, бруто (нетто+реінвестиції).

Інвестиції - всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою створення, відновлення та примноження капіталу, отримання прибутку або досягнення соціального ефекту

Інвестування – вкладення коштів у створення, відновлення, накопичення запасу капіталу

Урахування фактору часу

Майбутня вартість грошей – це та сума, в яку повинні перетворитись через визначений час, вкладені сьогодні під процент гроші.

$FV = P(1+r)^n$, де: FV (Future value) – майбутня вартість грошей; P (Present value) – початкова інвестована сума; r- ставка %, або ставка дохідності; n – кількість періодів, за якими нараховуються проценти; $(1+r)^n$ - множник нарощування (компаундування) - майбутня вартість однієї грошової одиниці на даний час, інвестованої на певний період під відсоткову ставку.

Теперішня (сучасна) вартість грошей – це сума майбутніх грошових надходжень, приведених до сучасного моменту з врахуванням процентної ставки, або норми дохідності.

$PV = FV / (1+r)^n$, де: PV (Present value) - теперішня вартість грошей. Розрахунок теперішньої вартості грошей - це дисконтування майбутньої вартості грошей. Величина r - ставка дисконту, величина $(1+r)^n$ — множник дисконтування. Дисконт – це процентна ставка, яка застосовується до грошових сум, які інвестор планує отримати в майбутньому для того, щоб визначити розмір інвестицій в теперішній час.

Відсоток як дохід власника позичкового капіталу – це плата позичальника кредитору за тимчасове використання позичкового капіталу.

Ставка відсотку – ціна грошового капіталу як співвідношення доходу на позичковий капітал (відсотку) та розміру позики.

Номінальна ставка відсотку - це певна сума доходу відповідно до ставки відсотку. **Реальна ставка відсотку** - це купівельна спроможність доходу у вигляді відсотка, тобто номінальна ставка, скоригована на інфляцію.

Кредит – форма руху позичкового капіталу: $\Gamma - \Gamma^1$; $\Gamma^1 = \Gamma + \Delta \Gamma$

Види кредиту:

банківський, комерційний;

довгостроковий, середньостроковий, короткостроковий.

Кредит споживчий, іпотечний, державний, міжнародний

Функції кредиту: перерозподільна, стимулююча, контрольна, капіталізації грошових доходів

Фондовий ринок - система соціально-економічних відносин з приводу обігу **цінних паперів** як грошових документів, що засвідчують право власності або відносини позики.

Види цінних паперів (Закон України «Про цінні папери та фондову біржу»)

- 1) *пайові цінні папери*: акції, інвестиційні сертифікати;
- 2) *боргові цінні папери*: облігації, казначейські зобов'язання України, ощадні (депозитні) сертифікати, векселі, облігації міжнародних фінансових організацій;
- 3) *іпотечні цінні папери*: іпотечні облігації, заставні;
- 4) *похідні цінні папери*.

4. Ринок землі. Земельна рента та її види. Ціна землі. Агробізнес.

Ринок землі – система соціально-економічних відносин економічних агентів щодо відчуження та набуття земельних ділянок

Ринок купівлі -
продажу земельних
ділянок

Ринок оренди
земельних ділянок

Об'єкти	Земельні ділянки, що відрізняються родючістю, місцезонаштуванням, вкладеннями капіталу та ін. «Земля» - абсолютно обмежений ресурс.
Основні суб'єкти попиту	Покупці та орендарі земельних ділянок – приватні, державні, комунальні
Основні суб'єкти пропозиції	Власники земельних ділянок (продавці та орендодавці) – приватні, державні, комунальні
Трансакції	Купівля-продаж та оренда земельних ділянок
Ціна	Земельна рента як складова орендної плати, ціна купівлі-продажу земельної ділянки
Нецінові чинники попиту на ресурс «земля»	Сільськогосподарський попит на земельні ділянки - попит на продовольство, природна та економічна родючість ґрунтів, доходи покупців (орендарів), кількість покупців (орендарів), альтернативні витрати, пов'язані з вибором покупців (орендарів) щодо використання обмеженого доходу на користь ресурсу «земля» та ін. Несільськогосподарський попит на земельні ділянки – місцезонаштування, наявність інфраструктури, інфляційні очікування тощо.
Нецінові чинники пропозиції ресурсу «земля»	Абсолютна обмеженість землі як ресурсу суспільного виробництва, альтернативні витрати як неотримані доходи власника земельної ділянки від самостійного використання ресурсу у власному господарстві (бізнесі)

Земельна рента – дохід власника як плата за використання ресурсу «земля» (земельної ділянки) у суспільному виробництві

Абсолютна земельна рента – плата власнику за використання земельної ділянки, незалежно від її родючості чи місцезнаходження

Диференціальна земельна рента – плата власникам за використання земельних ділянок, джерелом якої є додатковий дохід, що отримується на кращих та середніх за природною родючістю та місцезнаходженням земельних ділянках (*диференціальна земельна рента I*) та за економічною родючістю за рахунок інвестування капіталу (*диференціальна земельна рента II*)

Монопольна земельна рента – плата власнику за використання земельної ділянки, що має унікальні властивості, що дає змогу виробляти сільськогосподарську продукцію, яку неможливо виробити на інших ділянках

Ціна землі – капіталізована земельна рента, дисконтована вартість майбутньої земельної ренти:

$P = R / (1+i)^n$, де: R- річна рента, i – ставка відсотку по депозитах банку, n – період часу.

Оскільки купівля земельної ділянки – це безстрокова інвестиція, ціна землі розраховується як R/i .

Агробізнес – форма підприємницької діяльності у аграрному секторі, що охоплює всі стадії виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції